

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

**МАКСИМОВА Н.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

В статті розглянуто основні напрямки та обсяги державної фінансової підтримки як основного джерела фінансування. Проаналізовано зарубіжний досвід фінансової підтримки підприємств сільського господарства. Визначено перспективи та запропоновані заходи щодо збільшення фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

The article discusses the basic directions and volumes of state financial support as a major source of funding. Foreign experience financial support of agriculture. The prospects and proposed measures to increase financial support for agricultural producers.

Постановка проблеми. Сучасні умови нестабільності розвитку ринкових відносин потребують фінансової підтримки діяльності галузі сільського господарства, як пріоритетної галузі економіки України, яка виробляє понад 11% валового внутрішнього продукту, є сировинною базою для переробної, харчової, легкої промисловості, формує продовольчу безпеку та впливає на соціально-економічну ситуацію в державі. Тому поєднання внутрішніх джерел фінансування сільськогосподарських підприємств, ресурсів універсальних і спеціалізованих фінансово-кредитних установ за безпосередньої державної фінансової підтримки підприємств галузі має забезпечити фінансову основу ведення та розвитку бізнесу в сільському господарстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням необхідності забезпечення достатнього рівня фінансування сільського господарства присвячені праці багатьох вчених та науковців, таких як О. Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, В.П. Синчак та інші. Віддаючи належне їх науковим дослідженням, слід зазначити, що питання обґрунтування доцільності фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств залишають місце для наукових досліджень, особливо в частині комплексного підходу з метою забезпечення подальшого розвитку галузі сільського господарства.

Метою написання статті є визначення основних напрямків фінансової підтримки підприємств сільського господарства та заходів щодо збільшення обсягів фінансування галузі. У відповідності до мети було визначено наступні задачі:

— розглянути основні напрямки та обсяги державної фінансової підтримки як основного джерела фінансування,

— проаналізувати зарубіжний досвід фінансової підтримки підприємств сільського господарства;

— визначити перспективи та запропоновані заходи щодо збільшення фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку економіки країни сільське господарство є однією з малозабезпечених галузей, яка для свого розвитку потребує фінансування з державного бюджету. Саме асигнування з державного бюджету є одним із головних напрямків поліпшення фінансового стану підприємств аграрного сектору. Період, що охоплює 2002-2009 роки, є найбільш сприятливим для аналізу державної підтримки. До 2009 року бюджетом здійснювалися досить значні для аграрного сектору асигнування, виділялися кошти як на розвиток галузі рослинництва так і на галузь тваринництва. Після вступу України до Світової організації торгівлі державна фінансова політика в сфері агропромислового комплексу за умов обмеженості ресурсами зорієнтована на побудову самодостатнього фінансово незалежного аграрного сектору економіки. [2]

Однак, в 2012 році частка витрат на сільське господарство у сукупних державних видатках та ВВП країни найменші за останні 6 років. Заплановані сукупні державні витрати на програми підтримки сільського господарства та розвитку сільських територій на 2012 рік становлять 9,8 млрд. грн., що на 2% менше ніж в 2011 р. [7]. Обсяги державних витрат на програми підтримки сільського господарства та розвитку сільських територій у відсотку до сукупних бюджетних витрат та відсотку ВВП відображено на рис. 1.

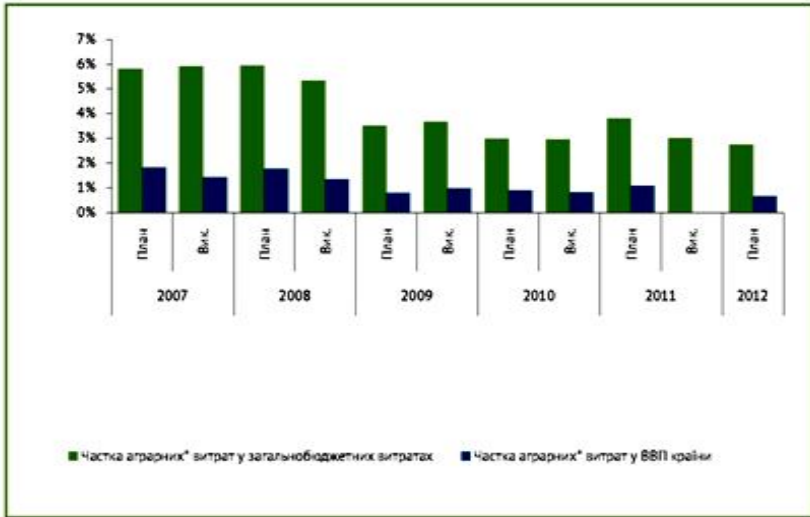

Рис. 1. Державні витрати на програми підтримки сільського господарства та розвитку сільських територій (% сукупних бюджетних витрат та % ВВП)

Досвід країн з ринковою економікою свідчить, що розвиток аграрного сектора економіки є одним з основних чинників стабілізації соціально-економічних відносин як у регіонах, так і в країні загалом. Так, у США державна підтримка спрямовується на розвиток товарного виробництва та підвищення рівня доходів фермерів і включає прямі виплати і цільові ціни. Передбачено субсидії при виробництві пшениці, кукурудзи, ячменю, вівсу, рису, бавовни, горошку, чечевиці, нуту. Посилено державну підтримку розвитку фермерських ринків через виділення грантів для фермерських придорожніх ринків та інших форм продажу сільськогосподарськими товаровиробниками продукції безпосередньо в місця її виробництва [1].

До основних заходів державної підтримки сільського господарства Японії належать встановлення гарантованих закупівельних цін і державних закупівель сільськогосподарської продукції, підтримка сільськогосподарської науки та сільськогосподарського машинобудування.

Сільськогосподарське виробництво Канади отримує державну підтримку шляхом фінансування окремих галузей сільського

господарства і фермерських господарств через: надбавки до ринкових цін для забезпечення дохідності виробленої продукції; надбавки до обсягів виробничих витрат у формі кредитної підтримки; виплати відсотків за кредитами; гарантії за кредитами; податкові пільги щодо підтримки дохідності сільськогосподарського виробництва

Державна підтримка сільськогосподарського виробництва в Україні має бути спрямована на забезпечення отримання прибутковості виробництва на рівні, що забезпечує розширене відтворення, створення сприятливих соціальних умов життя сільських жителів та покращення добробуту їхніх сімей, формування передумов для збереження та комплексного розвитку сільських територій, задоволення потреб населення України в якісних і доступних продуктах харчування, розширення експортного потенціалу країни [3]. Фінансова підтримка аграрного сектору України здійснюється за наступними напрямками:

1. Цінове регулювання ринку найважливіших видів сільгосппродукції через введення мінімальних закупівельних цін (на зернові, насіння соняшнику, тваринницьку продукцію). Для здійснення ефективної цінової політики у 2005 р. було створено Аграрний фонд;

2. Субсидії та дотації на виробництво та придбання ресурсів.. Загалом бюджетна підтримка виробників продукції рослинництва та тваринництва у 2006-2008 рр. (погектарні виплати, виплати на наявне поголів'я та доплати за здану худобу) становила у середньому 1,6-2,7 млрд. грн., у 2009 р. скоротилась до 370 млн. грн., у 2010 р. – до менш ніж 100 млн. грн. [6]. Динаміка зміни обсягів фінансової підтримки виробництва продукції тваринництва відображено на рис. 2

3. Фінансово-кредитна підтримка. передбачає надання сільськогосподарському товаровиробнику коштів з державного бюджету у вигляді субсидій для оплати частини страхового платежу (страхової премії), нарахованого за договором страхування. Такі заходи сприятимуть розвитку страхового ринку в сільськогосподарському виробництві та дозволять товаровиробникам знизити витрати на страхування сільськогосподарської продукції [5].

4. Податкове стимулювання у вигляді фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП), а також спеціального механізму сплати податку на додану вартість (ПДВ) [4]/ Платники ФСП не сплачують: податок на прибуток підприємств; земельний

податок (крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва); збір за спеціальне використання води; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності (у частині провадження торговельної діяльності).

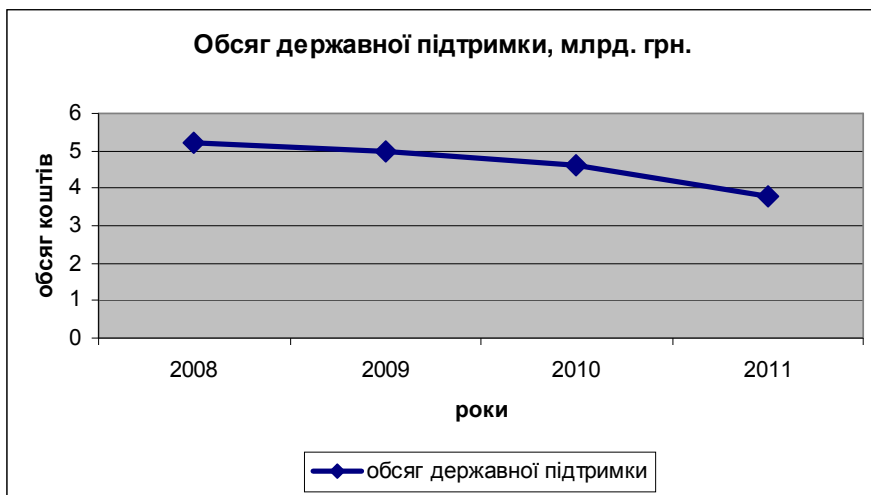

Рис. 2. Динаміка зміни обсягів державної фінансової підтримки виробництва продукції тваринництва у 2008-2011 роках

Спеціальний механізм сплати ПДВ передбачає

— компенсацію сільськогосподарським товаровиробникам коштів за продані ними переробним підприємствам молоко і м'ясо в живій вазі. Сума ПДВ переробним підприємством сплачується до спеціального фонду Державного бюджету України і спеціального рахунку, відкритого ним в органі державної казначейської служби/

— накопичення коштів від сплати ПДВ для сільськогосподарських товаровиробників, що використовуються спеціальні режими оподаткування та формування фонду накопичення ПДВ (рис. 3).

Як видно з рис. 3, суми коштів ПДВ сільгоспвиробників за різними напрямками діяльності накопичуються непропорційно, зважаючи на специфічні властивості провадження діяльності. А відтак, чинна система не забезпечує можливості перерозподілу фінансового ресурсу у відповідності до потреб тих чи інших пріоритетних напрямків, що потребують додаткової підтримки (таких, наприклад, як: тваринництво, тепличне господарство тощо).

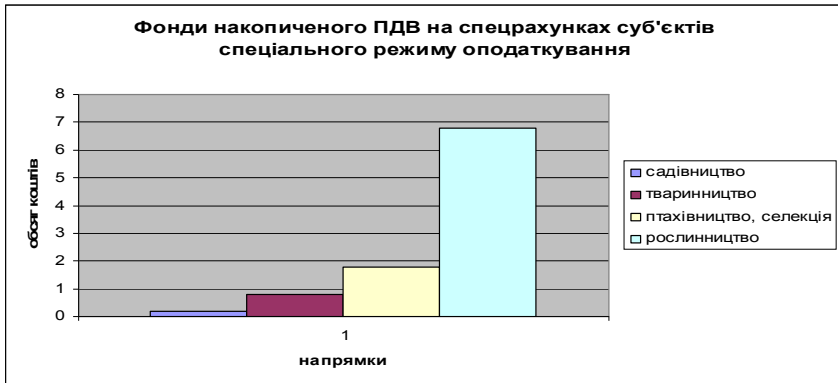

Рис. 3. Сума накопичення податку на додану вартість на спец рахунках сільськогосподарських товаровиробників – суб'єктів спеціального режиму оподаткування

4. Спеціалізована підтримка за окремими напрямками та програмами (розвиток фермерства, кредитної кооперації, рослинництва, тваринництва, підвищення родючості ґрунтів, ведення сільського господарства на радіаційно забруднених територіях тощо).

З червня 2012 р. у рамках бюджетної програми «Державна підтримка галузі тваринництва» запроваджено дотації селянам за збереження молодняку великої рогатої худоби: за теля віком від 3 до 5 місяців сільськогосподарські товаровиробники отримають 250 грн., від півроку до 8 місяців – 500 грн., від 9 до 11 місяців – 750 грн. за голову. Загалом на дотації селянам за збереження молодняку великої рогатої худоби передбачено спрямування близько 1 млрд. грн.

Висновки: В результаті проведеного в статті аналізу доцільно зробити наступні висновки:

1. Основними напрямками фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників мають бути наступні: підтримка товарного виробництва та підвищення конкурентоспроможності сільського господарства; підтримка дрібних товаровиробників, починаючих підприємців, сімейних ферм та кооперативних об'єднань; охорона земель та раціональне використання сільськогосподарських угідь; встановлення цін підтримки на окремі види сільськогосподарської продукції; розвиток ринкової інфраструктури на селі тощо.

2. В Україні слід скористатися позитивним досвідом країн світу щодо здійснення державної підтримки сільськогосподарського виробництва і вжити наступних заходів, які б сприяли забезпеченню населення країни якісними і доступними продуктами харчування, створенню нових робочих місць на селі, збільшенню надходжень від експорту продукції, забезпеченню сільськогосподарського виробництва висококваліфікованими працівниками.

3. Посаднання внутрішніх джерел фінансування сільськогосподарських підприємств, ресурсів універсальних і спеціалізованих фінансово-кредитних установ за безпосередньої державної фінансової підтримки підприємств галузі має забезпечити фінансову основу ведення та розвитку бізнесу в сільському господарстві.

Література.

1. Басюркіна Н.І. Аналіз моделей продовольчої безпеки країни /Н.І.Басюркіна//Інноваційна економіка. – 2012. – № 2 (28). – с. 281-284.

2. Ґудзь О.Є Удосконалення механізму кредитних субсидій підприємств / О. Є. Ґудзь // Економіка АПК. – 2009. – №9. – С. 59-61.

3. Дем'яненко М.Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва / М. Я. Дем'яненко, Ф.В. Іванина // Економіка АПК. – 2009. – №9. – С. 3-9.

4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Голос України. – 2010. – 4 груд. – № 229 (№229-230).

5. «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» : Закон України від 09.02.2012, № 4391-VI // Голос України. – 2012. – № 43.

6. «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів» : Постановою Кабінету Міністрів України від 11.08.2010 р., №749 // Урядовий Кур'єр. – 2010. – № 172. – 17 верес.

7. «Про державний бюджет України на 2012 рік»: Закон України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>.